

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหา โรคระบาด COVID-19*

APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES AS A GUIDELINE FOR DEALING WITH THE COVID-19 PANDEMIC

พระมหาสุริยะ มหฺทพโ

Phramaha Suriya Maddavo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: suri1358355@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอแนวทางการรับมือตามหลักสากลและตามนโยบายของรัฐบาลโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ 1. สัมมาทิฏฐิ คือ สร้างความตระหนักให้ประชาชนในชุมชนให้เฝ้าระวังการแพร่ระบาด 2. สัมมาสังกัปปะ คือ เตรียมความพร้อมของบุคลากรให้มีความเข้าใจในแผน 3. สัมมาวาจา คือ แจ้งเตือนสถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง 4. สัมมาภัมมันตะ คือ การทำกิจกรรมต่างๆ ช่วยเหลือเยียวยาด้วยความเต็มใจอย่างเต็มความสามารถ 5. สัมมาอาชีวะ คือ ส่งเสริมให้ประชาชน/กลุ่มเสี่ยง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข 6. สัมมาวายามะ คือ การสร้างการมีส่วนร่วมในการบูรณะปรับปรุง 7. สัมมาสติ คือ การสร้างขวัญกำลังใจแก่ประชาชนช่วยเหลือเยียวยาจิตใจกลุ่มผู้ป่วยผู้เสียชีวิต ครอบครัวและประชาชนที่ได้รับผลกระทบ 8. สัมมาสมาธิ คือ การบูรณาการแผนงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการรับมือในอนาคต สามารถนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้กับศาสตร์สมัยใหม่ได้อย่างลงตัว สร้างความเข้าใจความเข้าใจในวิถีของความเป็นเมืองพุทธ เป็นหลักการปฏิบัติทั้ง 3 ประการ ที่สามารถย่อให้เข้าใจได้ง่าย ได้แก่ 1) สนใจ ติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงความรู้ใหม่ 2) เข้าใจ และปฏิบัติอย่างเหมาะสม 3) ดูแลตนเองและช่วยเหลือสังคม ที่เป็นความรอบรู้ รอบคอบและคำนึงถึงคนรอบข้าง

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม; แนวทางการรับมือปัญหา; โรคระบาดโควิด 19

Abstract

The academic article presented guidelines for dealing with COVID-19 pandemic by international regulations and governmental policy by integrating Buddhist principles, namely the eightfold path as: 1. Sammatithi; is to raise awareness of people in the community to monitor the pandemic. 2. Sammasangkappa; Mindfulness is the preparation of personnel or support teams in the community to understand the plan. 3. Sammavaca; right speech is to notify the situation of COVID-19 virus in order to make people aware of real information. 4. Sammakammanta; Right action is the act of doing things. Help and heal with the best of my ability. 5. Sammaajiva; Right livelihood is to promote people / at-risk groups to be able to lead a normal life, 6. Sammavayama; Right effort is the creation of participation in the restoration. 7. Sammasati; Mindfulness is the morale of the people, to help and heal the hearts of patients who died, who were affected families and people 8. Sammasamadhi; Right concentration; mindfulness is to integrate work plans according to preventive and mitigation measurement and coordinate with relevant agencies to prepare for future response. It can be integrated into teaching and use with modern science to create an understanding of the Buddhist ways of urbanization, as well as 3 principles of practice that can be easily understood, including; 1) interested in monitoring the new understanding situation 2) understanding and act accordingly 3) Take care of oneself and social help that was the knowledge, circumspect and concerned with all around people.

Keywords: Application of Buddhist principles; Problem-solving approach; COVID-19

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ลุกลามไปทั่วโลก ทั้งยังมีรายงานการพบผู้ติดเชื้ออย่างต่อเนื่องในหลายประเทศ จนทำให้ยอดผู้ติดเชื้อจำนวนผู้ป่วยและจำนวนผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกวัน โดยเฉพาะประเทศไทยที่กำลังประสบกับปัญหาโรคระบาด COVID-19 มีการตรวจพบผู้ป่วยยืนยันทั้งสิ้น 3,402 คน มีผู้เสียชีวิต 58 คน และยังมีผู้ป่วยที่เข้าเกณฑ์เฝ้าระวังอีก 407,551 คน (กรมควบคุมโรค, 2563) ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563 กระทรวงสาธารณสุขประกาศให้ COVID-19 เป็นโรคติดต่ออันตรายตาม พ.ร.บ.โรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ส่งผลให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจออกคำสั่งกักตัวผู้สงสัยว่าติดเชื้อ หรือสั่งปิดสถานที่ที่เสี่ยงได้ ซึ่งแต่ละจังหวัดก็มีมาตรการแตกต่างกันไป บางแห่งถึงขั้น “ปิดเมือง” ห้ามคนนอกเข้า

พื้นที่ ต่อมา วันที่ 26 มีนาคม 2563 นายกรัฐมนตรีประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ทั่วประเทศ รวบอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางและตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ขึ้นมา มีอำนาจเต็มที่ ตามมาด้วยคำสั่งปิดสถานบันเทิง ปิดห้างสรรพสินค้า ปิดพรมแดน ห้ามทำกิจกรรมในสถานที่แออัดและในวันที่ 3 เมษายน ประเทศไทยก็ประกาศใช้ “เคอร์ฟิว” หรือคำสั่งห้ามออกนอกเคหสถาน ตั้งแต่เวลา 22.00 - 04.00 น. (สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์, 2563) ประเทศไทยที่ต้องเผชิญหน้ากับเชื้อ COVID-19 และคิดค้นมาตรการขึ้นมารับมือ ที่เน้นการควบคุมพฤติกรรมประชาชน ด้วยการออกกฎหมายมาสั่งห้ามอย่างเด็ดขาด ซึ่งย่อมสร้างผลกระทบต่อเสรีภาพ เศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่และผลกระทบทางสังคมในระยะยาว การให้ความสำคัญสำหรับการบริหารจัดการ การควบคุมโรค เพื่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมได้น้อยที่สุด การฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจของประชาชนให้เข้ากลับสู่สภาวะปกติโดยเร็วที่สุด

ในสมัยครั้งพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ก็เคยทรงใช้พุทธวิธีในการรับมือปัญหาโรคระบาดมาแล้ว เป็นแนวทางแห่งการพ้นจากโรคร้ายพิบัติที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ในปัจจุบันหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาก็ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด เรียกได้ว่า “ทันสมัย ใหม่เสมอ” ไม่จำกัดกาลเป็น “อกาลโก” และหลักธรรมที่กล่าวมานี้ ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 เป็นหนทางสู่ความดับทุกข์ เป็นหนึ่งในอริยสัจ 4 ซึ่งเรียกอีกอย่างว่า “ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา” หรือการลงมือปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากทุกข์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ ดังนี้ 1) สัมมาทิฐิ เห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ การงานชอบ 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ 7) สัมมาสติ ระลึกชอบ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (อภิ.วิ. 35/486/371) เป็นการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือกับไวรัส COVID-19 อีกวิธีหนึ่ง มีเนื้อหาแนะนำแนวทางในการครองตน ครองคน ครองงาน สำหรับการบริหารจัดการเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด COVID-19 โดยนำเสนอตั้งแต่วิธีการรับมือกับข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการป้องกันและการลดผลกระทบ การเตรียมพร้อมและการจัดการในภาวะฉุกเฉิน การรับมือและการบรรเทาทุกข์ การฟื้นฟูเยียวยาเพื่อให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยเร็ว

ดังนั้น หลักอริยมรรคมีองค์ 8 จึงเป็นหลักที่จะนำมาบูรณาการกับหลักบริหารจัดการในการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19 ส่งผลต่อการดำเนินการบริหารจัดการของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้ง 8 ทางแห่งวิถีการดำเนินการ/มาตรการของภาครัฐทั้งการควบคุม ป้องกันการแพร่ระบาดและเฝ้าระวัง

สภาพปัญหาโรคระบาด COVID-19

ต้นกำเนิดและพัฒนาการของโรคระบาด COVID-19

การระบาดของไวรัสโคโรนา พ.ศ. 2562–2563 เป็นการระบาดทั่วโลกที่กำลังดำเนินไปของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 โดยมีสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่ว ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 ไวรัสมีการแพร่เชื้อระหว่างคนในลักษณะเดียวกับไข้หวัดใหญ่ โดยผ่านการติดเชื้อจากละอองเสมหะจากการไอ ระยะระหว่างการสัมผัสเชื้อและมีอาการโดยทั่วไปแล้วอยู่ที่ 5 วัน แต่มีช่วงอยู่ระหว่าง 2 ถึง 14 วัน อาการที่พบบ่อย ได้แก่ มีไข้ ไอและหายใจลำบาก ภาวะแทรกซ้อนอาจรวมไปถึงปอดบวมและกลุ่มอาการหายใจลำบากเฉียบพลัน (World Health Organization, 2563)

ดังนั้น โรคระบาด COVID-19 จัดเป็นไวรัสชนิดหนึ่งที่มีความรุนแรงเป็นลักษณะของโรคติดต่อที่แพร่ไปอย่างรวดเร็ว คนที่ติดเชื้อไวรัส COVID-19 ไปยังการสัมผัสใกล้ชิดอื่นๆ กับบุคคลนั้นผ่านหยดละอองที่ปนเปื้อนจากการไอหรือจามหรือโดยการสัมผัสมือที่ปนเปื้อนพื้นผิวหรือวัตถุได้โดยง่าย

สภาพปัญหา COVID-19 ระบาด

1) ด้านเศรษฐกิจ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 กำลังส่งผลกระทบต่อทั่วโลก เป็นวงกว้างที่เกี่ยวข้องทั้งการยกเลิกเที่ยวบิน การยกเลิกการจองโรงแรม การยกเลิกกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วเป็นรายได้หลักของประเทศประเทศไทย จนกระทั่งลามไปถึงการชะลอการผลิตในภาคอุตสาหกรรมทั่วโลกที่อยู่ภายใต้ระบบห่วงโซ่คุณค่าโลก (Global Value Chain) อันส่งผลกระทบต่อไปสู่ผลกระทบด้านการค้าและการลงทุนทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังรวมถึงการหยุดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งในงานวิจัยกรุงศรีได้ประเมินผลกระทบของโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ว่าจะทำให้เศรษฐกิจโลกหดตัว 3.2% และเศรษฐกิจอาเซียนจะลดลงราว 2.1-5.4% จากสถานการณ์ปกติ หากมีการบังคับใช้มาตรการล็อกดาวน์ 2 เดือน โดยประเทศไทยจะได้รับผลกระทบมากที่สุดในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียน จากการที่นักท่องเที่ยวคาดว่าจะลดลง 60% จากปีที่แล้วและ (จีดีพี) ในปีนี้จากเดิมที่คาดการณ์ไว้ว่าจะหดตัว 0.8% เป็นหดตัวถึง 5.0% ซึ่งเป็นระดับต่ำสุดตั้งแต่วิกฤตต้มยำกุ้งในปี 1998 เนื่องจากเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบรุนแรงจากการระบาดของโควิด-19 (สมประวิณ มันประเสริฐ, 2563)

2) ด้านสังคม ในปัจจุบันมีผู้ป่วยจากการติดเชื้อเป็นจำนวนมากขึ้นทุกวัน ย่อมส่งผลกระทบต่อไปสู่การสูญเสียรายได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อไปสู่ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน อัตราการว่างงานในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ในเดือนพฤษภาคม 2563 อยู่ที่ 9.6% จากการสำรวจภาวะการมีงานทำของครัวเรือนไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล พบจำนวนผู้ว่างงาน คิดเป็น

9.6% ของครัวเรือนที่ทำการสำรวจ โดย 61.4% ของจำนวนผู้ว่างงานที่ทำการสำรวจ มีสาเหตุหลักมาจากมาตรการล็อกดาวน์ที่ทำให้ครัวเรือนบางส่วนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ ทั้งนี้ อัตราการว่างงานน่าจะอยู่ในระดับสูงสุดช่วงไตรมาสที่ 2/2563 และค่อยๆ ปรับตัวลดลงในช่วงครึ่งหลังของปี 2563 หลังจากที่ภาครัฐทยอยผ่อนปรนความเข้มงวดในการบังคับใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ภายใต้สมมติฐานที่ว่า ไม่มีการแพร่ระบาดซ้ำของไวรัส COVID-19 จนนำไปสู่มาตรการล็อกดาวน์ ครั้งที่ 2 หากถามมุมมองของครัวเรือนไทยต่อสถานการณ์การทำงานของตนเอง พบว่า 6.4% ของครัวเรือนที่ทำการสำรวจ (ที่มีงานทำ) มองว่า บริษัทที่ตนเองทำงานอยู่มีโอกาสสูงที่จะปิดตัวลงไม่ช้า ในขณะที่ 17.4% ของครัวเรือนที่ทำการสำรวจ (ที่มีงานทำ) มองว่า มีโอกาสสูงที่บริษัทจะปรับลดพนักงานและตนเองจะถูกเลิกจ้าง ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้มักเป็นผู้มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อเดือน (ฐานเศรษฐกิจ, 2563)

ดังนั้น ปัญหาโรคระบาดไวรัส COVID-19 จึงเป็นสิ่งที่สร้างความตื่นตระหนกตกใจจนกระทั่งเสียขวัญและกำลังใจของประชาชนจำนวนมาก ในการที่จะดำรงชีพอยู่จากที่ได้ทราบข่าวของการจบชีวิตของตนเอง ปัญหาการที่รัฐไม่สามารถเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึง จึงเกิดเป็นภาพรวมของการบริหารจัดการของภาครัฐที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

แนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19 ของภาครัฐ

นับตั้งแต่การระบาดของ COVID-19 ประเทศไทยโดยคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้มีมติจัดให้มีศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 หรือ ศบค. ทำหน้าที่ประสานงานด้านต่างๆ ได้แก่ด้านสาธารณสุข ด้านข้อมูล ด้านการป้องกัน ได้แก่

มาตรการควบคุม ป้องกันการแพร่ระบาดและเฝ้าระวัง COVID-19 การป้องกันและการลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation)

- 1) สร้างความตระหนักให้ประชาชนในชุมชน เฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 และเน้นย้ำให้คนในชุมชนปฏิบัติตามมาตรการหรือแนวทางที่รัฐบาล/จังหวัดกำหนดอย่างเคร่งครัด
- 2) ให้ความรู้เรื่องโรค การดูแลรักษาและวิธีป้องกันแก่ประชาชนอย่างเข้มข้น ผ่านช่องทางที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย สะดวกรวดเร็วและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงความรู้ ได้ศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องครบถ้วนและเท่าเทียมกัน
- 3) สนับสนุน “ชุมชน/หมู่บ้านปลอด COVID-19”
- 4) ส่งเสริมภาคีเครือข่ายในชุมชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

5) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การป้องกันและการดูแลตนเอง ครอบครัว ชุมชน อย่างทั่วถึง เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ มีความเข้าใจ มีความตระหนัก มีความตื่นตัวและสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงได้

มาตรการเตรียมพร้อมและการจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Preparedness and Emergency Management)

1) จัดตั้งศูนย์อำนวยการ การป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 ระดับตำบลเพื่อการบริหารจัดการแก้ไขสถานการณ์ภายในชุมชน พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถของทีมและทุกภาคส่วนในการรับมือกับสถานการณ์และผลกระทบจากโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19

2) ร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 ในชุมชนอย่างเข้มแข็ง โดยชุมชนเพื่อชุมชน

3) เตรียมความพร้อมของบุคลากรหรือทีมช่วยเหลือในชุมชน ให้มีความเข้าใจในแผน และการใช้แผนในการช่วยเหลือประชาชนเมื่อมีการแพร่ระบาด

4) แจ้งเตือนสถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ชัดเจนเพื่อลดความกลัวและความตื่นตระหนก

5) วางแผนสำรอง พร้อมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร เพื่อรองรับกรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน

6) เตรียมความพร้อมของบุคลากรโรงพยาบาลงบประมาณ วัสดุ – อุปกรณ์ ที่פקพิงชั่วคราวหรือโรงพยาบาลสนามทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งความพร้อมของโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป/โรงพยาบาลชุมชนกรณีที่มีแพร่ระบาดของโรครุนแรงขึ้น

มาตรการรับมือและการบรรเทาทุกข์ (Response and Relief)

1) ช่วยเหลือผู้ติดเชื้อหรือผู้ป่วยตามแนวทางการรักษาอย่างเข้มข้น เพื่อให้ผู้ป่วยและญาติรู้สึกมั่นใจ มั่นคง ปลอดภัยและคลายความวิตกกังวล

2) กำหนดมาตรการอย่างเข้มข้นในการปฏิบัติตัวของประชาชนทั่วไป ไปเพื่อลดความเสี่ยง ที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาด/การติดเชื้อ เช่น มาตรการ 3 ไม่ คือ ไม่นำเชื้อเข้าตัว ไม่นำเชื้อเข้าบ้าน ไม่นำเชื้อไปสู่ผู้อื่นและ 3 ต้อง คือ ต้องปฏิบัติตน ต้องติดตามข่าวสาร ต้องติดต่อสื่อสาร

3) ช่วยเหลือประชาชนตามความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น การดูแลสุขภาพ การดูแลด้านสุขภาพ อนามัยสิ่งแวดล้อม การติดตามหาญาติและที่พักพิง

4) แจ้งเตือนสถานการณ์ความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความเข้าใจและเห็นความสำคัญ ให้ความร่วมมือและลดความตื่นตระหนกของประชาชน

5) ลดและป้องกันผลกระทบที่ทำให้เกิดความทุกข์ ทรมานทั้งร่างกาย - จิตใจและการสูญเสีย

6) ส่งเสริมภาคีเครือข่ายและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 และขยายความร่วมมือกับชุมชนอื่นๆ เพื่อลดปัญหาการแพร่ระบาดของโรค

7) กำหนดมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายและการแพร่ระบาดที่ส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยมากขึ้นหรือเสียชีวิต

มาตรการด้านการช่วยเหลือ พี่นฟู เยียวยาและสร้างความเข้มแข็งมั่นคงในชีวิต

รัฐบาลได้ออกกฎหมายที่สำคัญออกมา 4 ฉบับ เพื่อใช้ในการเยียวยาพี่นฟูประเทศและประชาชนจากผลกระทบโค COVID-19 ทั้งได้แก่ 1) พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยาและพี่นฟูเศรษฐกิจและสังคม ได้ได้รับผลกระทบ 2) พระราชกำหนดการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการ 3) พระราชกำหนดรักษาเสถียรภาพของระบบการเงิน 4) พระราชกำหนดกฤษฎีกากำหนดจำนวนเงินฝากที่ได้รับการคุ้มครองทั่วไป 2563 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญๆ ได้แก่

- 1) ส่งเสริมให้ประชาชน/กลุ่มเสี่ยง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข
- 2) ส่งเสริมให้ภาครัฐ เอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการพี่นฟูต่างๆ เช่น สุขภาพ การศึกษา การประกอบอาชีพ การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ การคมนาคม ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน
- 3) กำหนดกิจกรรมช่วยเหลือในชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักในการป้องกันโรคส่งเสริมความสัมพันธ์การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง พี่นฟูวิถีชีวิตและการศึกษา
- 4) มีส่วนร่วมในการบูรณะ ปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐานของโรงพยาบาล ที่พักพิงชั่วคราว โรงพยาบาลสนามหรือสถานที่สำคัญอื่นๆ ในชุมชน
- 5) เน้นการฟื้นคืนสู่สภาวะปกติและการสร้างขวัญกำลังใจแก่ประชาชน
- 6) ช่วยเหลือเยียวยาจิตใจกลุ่มผู้ป่วยผู้เสียชีวิต ครอบครัวและประชาชนที่ได้รับผลกระทบ
- 7) บูรณาการแผนงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคระบาด ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการรับมือในอนาคต การจัดการในชุมชน หากประชาชนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจความตระหนักและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหา ก็จะส่งผลให้สถานการณ์ความรุนแรงของโรคคลี่คลายลงได้ ประชาชนก็จะอยู่รวมกันอย่างเป็นปกติสุขและสามารถนำประสบการณ์ในบทเรียนครั้งนี้ ไปปรับใช้กับสถานการณ์วิกฤตที่อาจจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้ในอนาคตต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), 2563)

ดังนั้น แนวทางการรับมือของหน่วยงานภาครัฐ มีมาตรการหลักๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติอย่างง่าย ๆ ได้แก่ หลัก 3 ไม่ คือ 1) ไม่นำเชื้อเข้าตัว 2) ไม่นำเชื้อเข้าบ้าน 3) ไม่

นำเชื้อไปสู่ผู้อื่นและหลัก 3 ต้อง คือ 1) ต้องปฏิบัติตน 2) ต้องติดตามข่าวสาร 3) ต้องติดต่อสื่อสาร เพื่อป้องกันและฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจและสังคมให้กลับเข้าสู่สภาพปกติโดยเร็ว

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19

หลักพุทธธรรมที่จะนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19 ที่กำลังระบาดแพร่เชื้อทั่วโลกในปัจจุบัน คือ หลักมรรคมีองค์ 8 ประการ เป็นทางแห่งการดำเนินการอันประเสริฐหรือทางสายกลาง ข้อปฏิบัติอันดี ซึ่งมีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ 1) สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ ทำการงานชอบ 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ 7) สัมมาสติ ระลึกชอบ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (อภิ.วิ. 35/486/371) ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับมาตรการของภาครัฐ เพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19 ที่ปฏิบัติให้กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รอบรู้ รอบคอบ คำนึงถึงคนรอบข้าง สนใจติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ทำความเข้าใจและปฏิบัติอย่างเหมาะสม ใส่ใจ ดูแลตนเอง ช่วยเหลือเกื้อกูลตนและสังคม จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติบรรลุเป้าหมายผ่านพ้นจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้ไปได้ ดังนี้

1. **สัมมาทิฏฐิ** คือ สร้างความตระหนักให้ประชาชนในชุมชนให้เฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 และเน้นย้ำให้คนในชุมชนปฏิบัติตามมาตรการหรือแนวทางที่รัฐกำหนดอย่างเคร่งครัด ให้ความรู้เรื่องโรค การดูแลรักษาและวิธีป้องกันแก่ประชาชนอย่างเข้มข้น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงความรู้ ศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องครบถ้วนและเท่าเทียมกัน เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การป้องกันและการดูแลตนเองครบถ้วน ชุมชน อย่างทั่วถึงเพื่อให้ชุมชนมีความรู้มีความเข้าใจ มีความตื่นตัวและสามารถปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงได้

2. **สัมมาสังกัปปะ** คือ เตรียมความพร้อมของบุคลากรหรือทีมช่วยเหลือในชุมชนให้มีความเข้าใจในแผนและการใช้แผนในการช่วยเหลือประชาชนเมื่อมีการแพร่ระบาด วางแผนสำรอง เพื่อรองรับกรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน กำหนดมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายและการแพร่ระบาดที่ส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยมากขึ้นหรือเสียชีวิต

3. **สัมมาวาจา** คือ แจ้งเตือนสถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ชัดเจน จะเป็นลดความกลัวและความตื่นตระหนกในหมู่ประชาชน

4. **สัมมากัมมันตะ** คือ การทำกิจกรรมต่างๆ ช่วยเหลือเยียวยาด้วยความเต็มใจอย่างเต็มความสามารถ คือ จัดตั้งศูนย์อำนวยการ การป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 ระดับตำบลเพื่อบริหารจัดการแก้ไขสถานการณ์ภายในชุมชน พร้อมทั้งเพิ่มขีด

ความสามารถของทีมและทุกภาคส่วนในการรับมือกับสถานการณ์และผลกระทบจากโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 การร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 ในชุมชนอย่างเข้มแข็งโดยชุมชนเพื่อชุมชน กำหนดกิจกรรมช่วยเหลือในชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักในการป้องกันโรค

5. สัมมาอาชีวะ คือ ส่งเสริมให้ประชาชน/กลุ่มเสี่ยง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ สุข ส่งเสริมให้ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูต่างๆ เช่น สุขภาพ การศึกษา การประกอบอาชีพ การท่องเที่ยว เศรษฐกิจการคมนาคม ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน เพื่อเป็นการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจและสังคม

6. สัมมาวายามะ คือ การสร้างการมีส่วนร่วมในการบูรณะ ปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐานของโรงพยาบาล ที่พักพิงชั่วคราวโรงพยาบาลสนามหรือสถานที่สำคัญอื่นๆ ในชุมชนเน้นการฟื้นคืนสู่สภาวะปกติ

7. สัมมาสติ คือ การสร้างขวัญกำลังใจแก่ประชาชน ช่วยเหลือเยียวยาจิตใจกลุ่มผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต ครอบครัวและประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ช่วยเหลือผู้ติดเชื้อหรือผู้ป่วยตามแนวทางการรักษาอย่างเข้มข้น เพื่อให้ผู้ป่วยและญาติรู้สึกมั่นใจปลอดภัย คลายความวิตกกังวล ลดและป้องกันผลกระทบที่ทำให้เกิดความทุกข์ ทรมานทั้งร่างกาย - จิตใจและการสูญเสีย

8. สัมมาสมาธิ คือ การบูรณาการแผนงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคระบาดและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการรับมือในอนาคต หากประชาชนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่จะส่งผลให้สถานการณ์ความรุนแรงของโรคคลี่คลายลงได้ ประชาชนก็จะอยู่รวมกันอย่างเป็นปกติสุขและสามารถนำประสบการณ์ บทเรียนในครั้งนี้ไปปรับใช้กับสถานการณ์วิกฤตที่อาจมีโอกาสเกิดขึ้นได้ในอนาคตต่อไป

ดังนั้น หลักมรรคมีองค์ 8 ประการสามารถนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้กับศาสตร์การบริหารจัดการได้อย่างลงตัว สร้างความรู้ความเข้าใจในวิถีของความเป็นเมืองพุทธ เป็นพุทธวิธีหรือเป็นหลักการปฏิบัติทั้ง 3 ประการ ได้แก่ 1) สนใจ ติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงความรู้ใหม่ 2) เข้าใจ และปฏิบัติอย่างเหมาะสม 3) ดูแลตนเองและช่วยเหลือสังคม ที่เป็นความรอบรู้ รอบคอบและคำนึงถึงคนรอบข้าง

สรุป

แนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19 ตามหลักพุทธธรรม ซึ่งมีหลักธรรมหลายๆ ประการที่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของบ้านเมืองได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการน้อมนำหลักธรรมพุทธธรรมมาบูรณาการประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในทางสายกลางที่ไม่ตั้งไม่หย่อนจนเกิดไปหรือที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” ความรอบรู้ เข้าใจตน เข้าใจคนและเข้าใจงาน ส่งผลต่อการดำเนินการบริหารจัดการของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมาก

ยิ่งขึ้น ทั้ง 8 ทางแห่งวิธีการดำเนินการ/มาตรการของภาครัฐทั้งการควบคุม ป้องกันการแพร่ระบาดและเฝ้าระวัง COVID-19 และมาตรการด้านการช่วยเหลือ ฟื้นฟู เยียวยาและสร้างความเข้มแข็งมั่นคงในชีวิตที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการสร้างความรู้

ผลที่จะได้รับจากการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ คือ ประชาชนได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง การคิดพิจารณาในทางที่ถูกต้องก่อนลงมือทำสิ่งใด การพูดสนทนาให้คำแนะนำในทางสร้างสรรค์ การช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยด้วยความเต็มใจอย่างเต็มความสามารถ การปฏิบัติงานด้วยความสุจริต มีความพยายามปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ มีสติไม่ตื่นตระหนก มีความตั้งใจมุ่งมั่นปฏิบัติตามกฎระเบียบของภาครัฐและจะทำให้ให้บรรลุเป้าหมายและวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้จะผ่านพ้นไปด้วยดีและผลกระทบน้อยที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). *โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19)*. สืบค้น 25 สิงหาคม 2563, จาก <https://ddc.moph.go.th/>
- ฐานเศรษฐกิจ. (2563). *ผลกระทบโควิด-มาตรการล็อกดาวน์*. สืบค้น 27 สิงหาคม 2563, จาก https://www.thansettakij.com/content/money_market/437244
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมประวิณ มันประเสริฐ. (2563). *ผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจไทย*. สืบค้น 27 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/economic-covid-impact.htm>
- สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. (2563). *สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19*. สืบค้น 26 สิงหาคม 2563, จาก <http://thainews.prd.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). (2563). *แนวทางการจัดวงปรึกษาหารือรวมพลังพลเมืองตื่นรู้ ช่วยชาติ ลูภัย COVID-19 ระยะฟื้นฟูคุณภาพชีวิต*. สืบค้น 26 สิงหาคม 2563, จาก <http://www.nakhonpathom.go.th/>
- World Health Organization. (2020). *Coronavirus disease (COVID-19) pandemic*. Retrieved June 25, 2020, from <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>